

مناظرات پروین اعتصامی از منظر سیاسی - اجتماعی بر اساس الگوی فرکلاف^۱

دکتر محبوبه مباشری^۲
محیاسادات رضوی طاهری^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۵/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۴/۰۲

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

تحلیل گفتمان - که با بررسی و پیوند میان متن و عوامل اجتماعی و بیرونی آن سر و کار دارد - به واسطه زبان، دستور و بافت متن، می تواند شرایط اجتماعی و فرهنگی را نمایان سازد. با تلفیق الگوی فرکلاف و زبان شناسی نقش گرای هلیدی، به خوبی می توان، ایدئولوژی، قدرت و بافت اجتماعی روزگار پروین اعتصامی را بازنمایی کرد. به همین منظور، در پژوهش حاضر، برای تبیین بهتر شرایط فرهنگی و اجتماعی روزگار پروین اعتصامی، هفت مناظره وی، با تمرکز بر فرآیند افعال و ویژگی های دستوری مورد بررسی قرار گرفته است. مسأله اصلی پژوهش آن است که چگونه ساختار اجتماعی روزگار پروین

^۱ شناسه دیجیتال (DOI): 10.22051/jlr.2020.26528.1714

^۲ دکترای تخصصی زبان و ادبیات فارسی، دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، هیأت علمی دانشگاه الزهراء (نویسنده

مسئول)؛ mobasheri@alzahra.ac.ir

^۳ دانش آموخته کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه الزهراء؛

m.ravavitaheeri@student.alzahra.ac.ir

اعتصامی در مناظره‌های وی بازتاب یافته‌است. همچنین، گفتمان غالب، قدرت‌های موجود و ایدئولوژی حاکم بر مناظره‌ها کدام‌اند. این پژوهش بر آن است پیوند میان ساختار متن مناظره‌ها، ایدئولوژی‌ها و قدرت‌های حاکم آن زمان را شناسایی کند تا بتواند تأثیر و پیوند دوسویه متن و شرایط اجتماعی مربوط به آن را تبیین کند. با واکاوی این هفت مناظره، یافته‌هایی به دست آمد؛ نظام سیاسی - اجتماعی دو پایه اصلی دارد که حکومت و عوامل وابسته به حکومت در رأس آن قرار می‌گیرند و رعیت در مرتبه فرودست و زیر سلطه حکام قرار دارد. از دیدگاه پروین اعتصامی، ایدئولوژی که سبب به وجود آمدن این سلطه نابرابر شده‌است، ایدئولوژی‌های مذهبی است. همچنین، مشارک رعیت به دلیل نبود آگاهی، زیر سلطه مشارکین حکومتی قرار می‌گیرد. این مقاله توصیفی - تحلیلی بوده و به روش کتابخانه‌ای نگاشته شده‌است.

واژه‌های کلیدی: تحلیل انتقادی گفتمان، فرانش، فرکلاف، مناظرات،

پروین اعتصامی

۱. مقدمه

پروین اعتصامی (۱۳۳۲-۱۲۸۵) از شاعران مطرح دوران پس از مشروطه و استبداد است که هر چند پژوهش‌های اندکی در پیوند با اشعار وی انجام شده‌است، اما این پژوهش‌ها، مناظره‌های پروین را از دیدگاهی سیاسی - اجتماعی و با رویکردی انتقادی تبیین نکرده‌اند. توجه به این نکته بایسته می‌نماید که زمانه پروین به دلیل گذار از مشروطه، دوره آگاهی اجتماعی را پشت سر می‌گذارد. همچنین به سبب آنکه «اشعار دوران مشروطیت به سبب دگرگونی‌های ادبی و اجتماعی، بیش از دوران دیگر پذیرای عامیانه‌ها و اصطلاحات سیاسی و اجتماعی و انتقادی گردید، انوری و سعدی و مولوی در ادبیات پیشین ما و دهخدا و پروین در دوره معاصر، بیش‌تاز این گونه اشعار بودند.» (Hoseini Kazerooni, 2010, p. 118). در این مقاله تلاش شده‌است تا با بهره‌گیری از تحلیل انتقادی گفتمان، مناظره‌های پروین از منظر سیاسی - اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، این پژوهش تأثیر ساختار حکومتی روزگار پروین در شکل‌گیری متن مناظره‌ها را نشان می‌دهد. برای دستیابی بهتر به هدف‌های پژوهش، مناظره‌های پروین بر پایه الگوی فرکلاف مورد بررسی قرار گرفته‌است. فرکلاف از چهره‌های شاخص تحلیل انتقادی گفتمان است که رویکردش را مطالعه انتقادی زبان می‌نامد. وی هدفش را کمک به افزایش هشیاری نسبت به زبان و قدرت و به ویژه نقش زبان در چیرگی افراد بر یک‌دیگر می‌داند و همچنین می‌کوشد نشان دهد

مردم تا چه اندازه زبان‌شان مبتنی بر مفروضات عقل سلیم نیست و اینکه چگونه این مفروضات مبتنی بر عقل سلیم از نظر ایدئولوژیک به وسیله روابط قدرت شکل گرفته‌اند (Soltani, 2005, P.60). به بیان بهتر، «فرکلاف در تحلیل انتقادی گفتمان بر ایدئولوژی و قدرت تأکید دارد. از نظر وی ایدئولوژی ابزار ایجاد و حفظ روابط قدرت در جامعه است و به وساطت زبان در نهادهای اجتماعی جریان می‌یابد.» (Fairclough, 1989, P. 2; quoted from Kalantari, 2012, P. 22). الگوی سه لایه‌ای فرکلاف دربرگیرنده سه بخش توصیف و تفسیر و تبیین است که در هر بخش به شرح بیشتر آن می‌پردازیم. همچنین، برای تبیین بهتر مناظره‌ها از تلفیق الگوی فرکلاف و رویکرد زبان‌شناسی نقش‌گرای هلیدی بهره گرفته شده‌است. رویکرد زبان‌شناسی نقش‌گرای هلیدی (Halliday & Hassan, 1989; Halliday, 2004) بر سه فرانش عده‌ها (فرانش متنی، فرانش بینافردی و فرانش اندیشگانی) تأکید دارد و بهترین فرانش برای تبیین این پژوهش فرانش اندیشگانی است. این فرانش، با تأکید بر فرآیندها و مشارکت‌کننده‌های فعل‌ها، تأثیر زبان بر شکل‌گیری قدرت را نشان می‌دهد. همچنین در این پژوهش با تأکید بر نام‌گذاری‌ها، به بررسی قدرت‌ها و ایدئولوژی‌های درون متن پرداخته شده‌است. در این مقاله، با استفاده از رویکرد فرکلاف، ابتدا بندهای ایدئولوژیک در هفت مناظره پروین مورد بررسی قرار گرفته‌اند و با استخراج فعل‌ها و واژه‌هایی که نشان از ایدئولوژی حاکم بر مناظره‌ها داشت، فرآیندها و نام‌گذاری‌های حاکم بر مناظره‌ها تحلیل شده‌است. از تحلیل هفت مناظره منتخب، متوجه استبداد در دوره پروین می‌شویم. پادشاه با ظاهرسازی و اعمال قدرت بر جان و مال رعیت چیرگی می‌یابد. این اعمال قدرت از جانب پادشاه معمولاً به صورت مستقیم نبوده و به واسطه عاملان قدرت و حکومت انجام می‌گرفته‌است. عنصر مهمی که در این دوره موجب تباهی حال رعیت می‌شود، فساد قضات و پاسبان حکومتی است. این گروه به بهانه ایجاد نظم، مجرم‌هایی را مورد بازخواست قرار می‌دهند که جرم آن‌ها به اندازه ستم حکام بر روی زندگی افراد و تباهی حال رعیت تأثیر ندارد. همچنین از مواردی که در این دوره بسیار رایج است، دریافت رشوه عاملان حکومتی است که سبب صدور حکم اشتباه و به ضرر مردم می‌شود. نکته مورد توجه در این بخش ناآگاهی رعیت از سلطه حکام است که موجب تثبیت قدرت در حکومت شده‌است.

۲. پیشینه پژوهش

از میان مقاله‌هایی که با موضوع تحلیل انتقادی گفتمان به روش فرکلاف به چاپ رسیده‌است، می‌توان به مقاله‌ای با نام «تحلیل گفتمان انتقادی داستان مرگ بونصر مشکان بر اساس رویکرد

نورمن فرکلاف» اشاره کرد. این پژوهش با بررسی زبان‌شناختی داستان «مرگ بونصر مشکان» از تاریخ بیهقی به روابط قدرت در عصر غزنوی می‌رسد و داستان بونصر را در سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین مورد بررسی قرار می‌دهد (Naseri et al., 2015). همچنین پایان‌نامه‌ای با نام «تحلیل انتقادی گفتمان غالب در اشعار فروغ فرخزاد براساس نظریه فرکلاف» به چاپ رسیده است که در آن گفتمان‌های غالب در شعرهای فروغ فرخزاد، با استفاده از نظریه فرکلاف تبیین شده است (Naseri & Naseri, 2015). از دیگر پژوهش‌ها در این زمینه مقاله «تحلیل گفتمان صوفیانه در گلستان سعدی» است. در این مقاله، با به کارگیری برخی از ابزارهای رویکرد تحلیل انتقادی گفتمان، شخصیت‌های مطرح جامعه صوفیانه قرن هفتم در گلستان سعدی مورد بررسی قرار گرفته است (Faghih & Ferdosi, 2014). در مورد مقاله‌هایی که با موضوع تحلیل گفتمان در آثار پروین اعتصامی به چاپ رسیده است، می‌توان به مقاله‌ای با نام «تحلیل انتقادی گفتمان در اشعار درخت بی‌پر، توانا و ناتوان، بازی زندگی و آتش دل» اشاره کرد که در آن به درک شباهت میان اشیاء، پیوند آن‌ها و بازشناسی الگوهایشان در ساختار انتزاعی با استفاده از تحلیل مناظره‌های نام‌برده، می‌پردازد (Rostami poor & Gholamali poor, 2016). همچنین مقاله‌ای با نام «سیری در اندیشه سیاسی و اجتماعی پروین اعتصامی» به چاپ رسیده است که در آن به بررسی اندیشه‌های سیاسی و اجتماعی پروین و بازیابی این اندیشه‌ها در پهنه‌ها و حوزه‌های گوناگون این گستره پرداخته شده است. در این مقاله، تلاش شده است تا با دسته‌بندی شاعران به سه گروه کلی سیاست‌پردازان، سیاست‌گریزان و شاعران متعهد (از دیدگاه نسبت شعر و اندیشه سیاسی شاعران)، اندیشه‌ها و رویکردهای سیاسی و اجتماعی پروین اعتصامی از درون اشعار وی آشکار شود و نمونه‌هایی از شعر سیاسی و اجتماعی او در این پهنه‌ها دسته‌بندی شود (Modir Shsnechi, 2007). مقاله دیگری نیز با نام «تمایز گونگی جنسیت در اشعار پروین اعتصامی» به چاپ رسیده است. این مقاله که پژوهشی زبان‌شناختی به شمار می‌رود، به بررسی مردانه‌سرایي در کلام پروین از گذر مقوله‌های واژگانی، کاربرد ساخت‌ها و الگوی زبانی و موارد مشابه می‌پردازد (Sharifi Moghadam, 2010). در نتیجه بررسی‌های انجام شده، هیچ پژوهشی یافت نشد که در آن با الگوی فرکلاف به بررسی و تبیین اشعار سیاسی - اجتماعی پروین بپردازد.

۳. مفاهیم نظری پژوهش

برای واکاوی بهتر مناظره‌ها، بررسی مفاهیم تحلیل گفتمان و بافت روزگار پروین، بایسته می‌نماید.

۱.۳. تحلیل گفتمان^۱

گفتمان، در ساده‌ترین شکل، همان زبان افزون بر بافت است. منظور از بافت، همان چیزی است که به هنگام بهره‌گیری از زبان با آن همراه می‌شود (Woods, 2014). تحلیل گفتمان بر دانش زبانی بالاتر از واژه، بند، پاره‌گفته و جمله تأکید دارد که برای شکل‌گیری یک ارتباط موفق، لازم است. این رویکرد الگوهای زبانی درون متن و ارتباط میان زبان و بافت‌های اجتماعی و فرهنگی که متن در بستر آن‌ها به کار رفته‌است، مورد بررسی قرار می‌دهد. همچنین، تحلیل گفتمان به این موضوع می‌پردازد که چگونه کارکرد زبان از چگونگی ارتباط مشارکت‌کننده‌های گفت‌وگو با یک‌دیگر تأثیر می‌پذیرد و از سوی دیگر، بر تأثیر کارکرد زبان بر هویت‌های اجتماعی و روابط نیز توجه دارد (Paltridge, 1947, p. 14). مرحله سوم پیشرفت تحلیل گفتمان در حوزه زبان‌شناسی تحلیل انتقادی گفتمان است. تحلیل انتقادی گفتمان با تکیه بر زبان‌شناسی نقش‌گرا به بافت، معنایی گسترده‌تر بخشید و مفهوم بافت را به کل حوزه اجتماع نسبت داد (Soltani, 2005, P. 103). در حقیقت، تحلیل انتقادی گفتمان فرآورده آمیزه‌ای از آموخته‌های تجربی و رابطه بین گفتمان، اجتماع و فرهنگ است (Philips & Jorgensen, 2002, p. 60).

۲.۳. بافت اجتماعی

برای تحلیل گفتمان دیوان پروین و همچنین به منظور تبیین گفتمان‌های مناظره‌ها، بررسی بافت اجتماعی و شرایط موقعیتی زندگی پروین ضرورت دارد. رخشنده اعتصامی، متخلص به پروین متولد ۲۵ اسفند ۱۲۸۵ ه.ش در تبریز است. وی دختر یوسف اعتصامی (اعتصام الملک)، نویسنده و مترجم، بود (Khaki, 1995, P. 37). دوران زندگی پروین هم‌زمان با سلطنت دو پادشاه قاجار و ورود به دوره پهلوی است. در واقع، پروین در دوران پادشاهی محمدعلی شاه و احمدشاه قاجار و روی کار آمدن حکومت پهلوی زندگی می‌کرد. از رخداد‌های مهمی که بافت زندگی پروین را تشکیل می‌دهد، می‌توان به امضای مشروطه و ورود کشور به جنگ جهانی اول اشاره کرد.

۳.۳. دستور نظام‌مند نقش‌گرای هلیدی

فرکلاف، در بخش توصیف تحلیل انتقادی گفتمان، از دستور نظام‌مند نقش‌گرای هلیدی بهره می‌برد. بنیان نظریه هلیدی بر پایه فرانش‌ها بنا شده‌است. هلیدی (Halliday & Matthiessen, 2004) فرانش را این‌گونه تعریف می‌کند: «آن بخش از نظام زبان یعنی منابع

¹ discourse analysis

معنایی و واجی دستوری خاص - که تکامل یافته تا نقش مورد بحث را ایفا کند.» (Halliday & Matthiessen, 2004, p. 120). فرانش مورد استفاده در این مقاله فرانش اندیشگانی است که آن را به صورت گزیده شرح می‌دهیم:

۴.۳. فرانش اندیشگانی

از دیدگاه هلیدی (Halliday, 1987; quoted from Fowler, & Banaee, 1994)، هیچ تجربه‌ای در انسان وجود ندارد که نتواند به شکل معنا در بیاید و زبان وسیله‌ای است برای بیان تجربه انسان که هلیدی به آن فرانش اندیشگانی می‌گوید. هلیدی (همان) معتقد است زبان برای بیان یک مفهوم به کار می‌رود، در نتیجه نقشی را بازنمایی می‌کند. این فرانش تجربه فرد از دنیای درونی و آگاهی وی را از جهان در بر می‌گیرد (Fowler, & Banaee, 1994, p. 69). تکیه اصلی هلیدی در فرانش اندیشگانی بر روی فرایند فعل‌ها است. از دیدگاه وی فرایندها به دو دسته کلی «فرایندهای اصلی» و «فرایندهای فرعی» گروه‌بندی می‌شوند و هر یک از این دو دسته سه فرآیند را پوشش می‌دهند. فرایندهای اصلی سه دسته فرآیند مادی، ذهنی و رابطه‌ای را تشکیل می‌دهند و فرایندهای فرعی شامل رفتاری، کلامی و وجودی می‌شوند (Mohajer & Nabavi, 1997, p. 42) که در زیر هر یک را به صورت گزیده شرح می‌دهیم:

فرآیند مادی: فرایندهای مادی، فرایندهایی هستند که به واسطه آن‌ها عملی انجام می‌شود و «به گفته هلیدی، فرایندهای مادی فرایندهای انجام دادن اند. آن‌ها بیانگر این نکته اند که موجودی کاری را انجام می‌دهد که ممکن است، روی موجودی دیگر تأثیر بگذارد.» (Soltani, 2005, p. 120).

فرآیند ذهنی: فرآیند ذهنی، فکری‌ترین بخش گفتمان را تشکیل می‌دهد و افکاری هستند که به گفته هلیدی و حسن (Halliday & Hasan, 1989) می‌توان آن‌ها را فریاد زد و همین نقش آن‌ها را برجسته می‌کند (Halliday & Hasan, 1989, p. 92).

فرآیند رابطه‌ای: سومین فرآیندی که هلیدی (Halliday, 2004; quoted from Soltani, 2005) به آن اشاره می‌کند، فرآیند رابطه‌ای است که در پیوند با چگونگی «بودن» چیزها و پدیدارها است و به دو گروه دسته‌بندی می‌شود (Soltani, 2005, p. 121).

فرآیند رفتاری: همان‌گونه که گفته شد، هلیدی (Halliday, 2004) در کنار این سه فرآیند اصلی، سه فرآیند فرعی را نیز معرفی می‌کند که یکی از آن‌ها فرآیند رفتاری است. فرایندهای رفتاری به فعالیت‌های فیزیولوژیک و روان شناختی‌ای مانند تنفس کردن، خواب دیدن، خندیدن و موارد مشابه باز می‌گردد.

فرآیند گفتاری (بیانی یا کلامی): این فرآیند که به آن فرآیند کلامی نیز می‌گویند «فرآیندی است با فعل‌هایی که همه از نوع «گفتن» اند و بیشتر در بندهای مرکب ظاهر می‌شوند. مشارکت‌کننده‌های این فرآیند عبارت‌اند از: «گوینده»، آن که چیزی می‌گوید، «مخاطب» یا «گیرنده»، آن که خطاب به او چیزی گفته می‌شود، و «گفته»، آن چیزی که گفته می‌شود» (Mohajer & Nabavi, 1997, p. 45)

فرآیند وجودی: ششمین و آخرین دسته از فرآیندهای هلیدی، فرآیندهای وجودی هستند. «این فرآیندها بیانگر آن‌اند که چیزی وجود دارد یا روی می‌دهد. فعل بندهایی که نشان‌دهنده یک فرآیند وجودی است، معمولاً از مصدر «بودن»، «وجود داشتن»، یا «اتفاق افتادن» است و شرکت‌کننده اصلی آن نیز موجود است» (Soltani, 2005, p.123). این فرآیند فقط یک مشارکت‌کننده دارد (همان).

۴. توصیف و تحلیل داده‌ها

برای بررسی بهتر مناظرات، در این بخش مناظره‌های شاعر، با سازوکارهای مورد اشاره توصیف و تحلیل می‌شوند:

جدول ۱: مناظره‌ها

عنوان مناظره‌ها	مصراع آغازین مناظره‌ها	مشارکت‌کنندگان مناظره‌ها
صاعقه ما ستم اغنیاست	برزگری پند به فرزند داد	برزگر و پسرش
مست و هوشیار	محتسب مستی به ره دید و گریبانش گرفت	محتسب و مست
ناآزموده	قاضی بغداد، شد بیمار سخت	قاضی و پسرش
دومحضر	قاضی کشر ز محضر، شامگاه	قاضی و همسرش
اشک یتیم	روزی گذشت پادشهی از گذرگهی	پیر زن و کودک
دزد و قاضی	برد دزدی را سوی قاضی عسس	دزد و قاضی
شکایت پیرزن	روز شکار، پیرزنی با قباد گفت	پیر زن و قباد

۴.۱. تحلیل مناظره‌ها در سطح توصیف

بخش توصیف، در الگوی فرکلاف، شامل تحلیل ساخت‌های زبانی و ویژگی‌های صوری متن است که شامل تحلیل زبانی در قالب واژگان، دستور، نظام آوایی و انسجام در سطح بالاتر از جمله است که هم ویژگی‌های واژگانی-دستوری و هم ویژگی‌های معنایی را در بر می‌گیرد. به همین

منظور، فرکلاف برای تحلیل متن از دستور نقش گرای هلیدی بهره می‌برد. در واقع، هدف از تحلیل متن توصیف ساخت‌های زبانی است تا نشان دهد که چگونه این ساخت‌ها تحت تأثیر ایدئولوژیک ساخت‌های کلان اجتماعی هستند و به این وسیله باز تولید می‌شوند (Soltani, 2005, p. 66). در این بخش، تلاش شده‌است تا به بررسی فعل‌ها و نام‌دهی‌های موجود در مناظره‌ها پرداخته شود.

۴.۱.۱. بررسی فعل‌ها و فرآیند گفتمان مناظره‌ها

برای تحلیل بهتر مشارکین حکومتی، بندهای هر مشارک به صورت جداگانه مورد تحلیل قرار گرفته‌است و نتیجه هر یک از جدول‌های مشارکین به صورت جداگانه آمده‌است.^۱

جدول ۲: بررسی گفتمان پادشاه

فرآیند	بند	فرآیند	بند	فرآیند	بند
رابطه‌ای	این گرگ سال هاست که با گله آشناست	مادی و کلامی	کار تباه کردی و گفתי تباه نیست	رابطه‌ای	از آتش فساد تو جز دود آه نیست
مادی، رابطه‌ای	آن پارسا که ده خرد و ملک رهن است	رابطه‌ای	یغماگران چون تو کسی پادشاه نیست	مادی	روزی بیا به کلبه ما از ره شکار
رابطه‌ای	ما را به رخت و چوب شبانی فریفته است	رابطه‌ای	جمعی سیاه روز و سیه روزی تواند	رفتاری	هنگام چاشت، سفره بی نان ما بین
کلامی، کلامی	حکم دروغ دادی و گفתי حقیقت است	ذهنی، رابطه‌ای	باور مکن که بهر تو روز سیاه نیست	رفتاری	تا بنگری که نام و نشان از رفاه نیست
مادی و کلامی	کار تباه کردی و گفתי تباه نیست	رابطه‌ای	دولت حکام، زغصب و ریاست	رابطه‌ای	مردی در آن زمان که شدی صید گرگ آرز
رابطه‌ای، رابطه‌ای	خوابگه آن را که سمور و خز است، کی غم سرمای زمستان ماست	مادی	از چه شهان ملک ستانی کنند	رابطه‌ای	از بهر مرده، حاجت تخت و کلاه نیست
مادی	روزی گذشت پادشهی از گذرگهی	رابطه‌ای، رابطه‌ای	آنکه سحر حامی شرع است و دین اشک یتیمان، گه شب غذاست	مادی	یک دوست از برای تو نگذاشت دشمنی
رابطه‌ای	گندم تراست، حاصل ما غیر کاه نیست	رابطه‌ای	لاشه خوراندند	رابطه‌ای	یک مرد رزمجوی، ترا در سیاه نیست
رابطه‌ای	بر عیب‌های روشن خویش، نگاه نیست	رابطه‌ای	خون بسی پیر زنان خورده است	مادی	سختی کشی ز دهر چو سختی دهی
		رابطه‌ای	آنکه به چشم من و تو پارساست	مادی	آب قنات بردی و آبی به چاه نیست

^۱ برای پرهیز از گستردگی کلام و فهم بهتر روش بررسی، جدول بررسی پادشاه به عنوان نمونه آمده‌است و در مورد مشارکت‌کننده‌ها نیز فقط به آوردن نتیجه جدول بسنده شده‌است.

جدول ۳: نتیجه گفت‌وگو مشارک پادشاه

نوع فرآیند	رابطه‌ای	مادی	کلامی	ذهنی
فراوانی	۲۱	۱۱	۳	۱
درصد فراوانی	٪ ۵۸.۳۳	٪ ۳۳.۵۵	٪ ۸.۳۳	٪ ۲.۷

در جدول (۲)، نوع رفتار پادشاه با مشارکین دیگر مورد بررسی قرار گرفته است. به دلیل مناظره‌ای بودن بیت‌ها، تمام فرآیندها فرآورده فرآیندهای کلامی هستند. به همین منظور، پیش از بررسی فرآیندهای جدول به بررسی گوینده‌ها و گیرنده‌های بندها می‌پردازیم. گوینده ۲۱ بند، پیرزن‌ها هستند و ۴ بند متعلق به کودک یتیم است. همچنین، گوینده ۶ بند برزگر و پسرش است که هر سه گروه، نماینده گروه رعیت هستند. در مناظرات پروین، بیشترین فراوانی اعتراض نسبت به پادشاه به وسیله پیرزن‌ها انجام می‌گیرد:

۱. مردی در آن زمان که شدی صید گرگ آرز از بهر مرده، حاجت تخت و کلاه نیست (۲۰۰)
۲. یک دوست از برای تو نگذاشت دشمنی یک مرد رزمجوی، ترا در سپاه نیست (۲۰۰)

بندهای (۱) و (۲)، که برای نمونه از میان بندهای مناظره‌ها برگزیده شده است، گفته‌های مستقیم پیرزن در مقابل پادشاه را نشان می‌دهد. اعتراض پیرزن‌ها نسبت به پادشاهان، در حالی انجام می‌پذیرد که مخاطب مستقیم آن‌ها پادشاهان هستند. این در حالی است که اعتراض دیگر مشارکت‌کننده‌ها، معمولاً به صورت غیر مستقیم و در گفت‌وگو با فرد دیگری انجام می‌گیرد. مانند برزگر که در حال نصیحت به پسرش است. پیرزن، به عنوان ناتوان‌ترین عضو اجتماع در مقابل پادشاه یعنی قدرتمندترین عضو اجتماع قرار می‌گیرد. همچنین، نقش معترض برای پیرزن‌ها در ادبیات فارسی بسیار دیده می‌شود. این موضوع «نشان‌گر دانش و آگاهی ایشان است که از تجربه و پختگی فکری، در گذر از سالیان عمر، به دست آمده است. در داستان‌ها، عجزوانی شجاع دیده می‌شوند، که در برابر قدرتمندترین پادشاهان، یک تنه، ایستاده‌اند و آن‌ها را مورد عتاب و خطاب و گاه ناسزا قرار می‌دهند؛ زیرا دیگر چیزی برای باختن ندارند.» (Mobasheri, 2010). بررسی فرآیندهای جدول نشان می‌دهد، بیشترین فرآیند، مربوط به فرآیند رابطه‌ای است. کاربرد این فرآیند نسبت دادن ویژگی یا صفتی ویژه به یک شخص است. پروین با استفاده از این فرآیند، صفت‌هایی مانند رهن، گدا، ریاکاری و موارد مشابه را به پادشاهان نسبت می‌دهد:

۳. آن پارسا که ده خرد و ملک آن پادشا که مال رعیت خورد گداست (۱۸۳)

رهن است

همچنین به وسیله این فرآیند، شرایطی را که پادشاه برای رعیت به وجود آورده است، بیان می‌کند. مانند سیه‌روزی شدن رعیت به وسیله کنش پادشاه:

۴. جمععی سیاه روز و سیه باور مکن که بهر تو روز سیاه نیست (۲۰۰) کاری تواند

دومین فرایندی که در جدول بالا فراوانی دارد، فرآیند مادی است. همان‌گونه که اشاره شد، فرآیند مادی دو مشارکت‌کننده اصلی دارد که مشتمل بر کنشگر و هدف است. کنشگران این فرآیندها، پادشاهان هستند و هدف آن‌ها آب‌قنات، ملک ستانی، مال رعیت و موارد مشابه است که نشان‌دهنده اعمال قدرت پادشاه بر روی رعیت است. به بیان بهتر، مشارک متأثر از کنش پادشاهان، فقط گروه رعیت است:

۵. از چه شهان ملک ستانی کنند از چه به یک کلبه تو را اکتفاست (۱۵۷)

۶. خون بسی پیرزنان خورده است آنکه به چشم من و تو، پارساست (۱۵۹)

بندهای (۵) و (۶)، توصیفی بر تسلط پادشاه بر جان و مال رعیت است. همان‌گونه که گفته شد، رعیت تنها مشارکت‌کننده متأثر از کنش پادشاه است و حامل این موضوع است که تنها رعیت است که از ستم پادشاه آسیب می‌بیند. فرآیند سومی که در جدول فراوانی دارد، فرآیند کلامی است که در پیوند با گفتار شاهان است. آخرین فرآیند موجود در جدول، فرآیند ذهنی است که فقط یک مرتبه به کار رفته است. در این فرآیند، پروین تلاش می‌کند تا با استفاده از جمله منفی به جای جمله مثبت، به صورت غیر مستقیم پادشاه را متوجه فرجام بد اعمالش کند:

۷. جمععی سیاه روز و سیه کاری تواند باور مکن که بهر تو روز سیاه نیست (۲۰۰)

جدول ۴: بررسی گفتمان رعیت^۱

نوع فرآیند	رابطه ای	مادی	رفتاری	کلامی	ذهنی
فراوانی	۴۲	۱۰	۶	۳	۲
درصد فراوانی	٪۶۶.۶۶	٪۱۵.۷۸	٪۹.۵	٪۴.۷	٪۳.۱۷

نتیجه جدول تحلیل رعیت نشان می‌دهد، بیشترین فراوانی فرایند، متعلق به فرآیند رابطه‌ای است. این فرآیند بیشتر برای توصیف شرایط رعیت استفاده شده است. برای نمونه، روزگار رعیت،

^۱ رعیت در معنای عامه مردم است. در لغت‌نامه دهخدا رعیت را این‌گونه تعریف می‌کند: «عامه مردم زیر دست و فرمانبردار». در مناظره‌های پروین نیز رعیت به همین معنا به کار رفته است؛ بنابراین گفتمان‌هایی که درباره بزرگر، طفل یتیم و موارد مشابه آمده است؛ در پیوند با نام رعیت قرار می‌گیرد.

قسمت رعیت، کار رعیت، جامه رعیت، خانه رعیت، پای افزار رعیت و موارد مشابه توصیف شده است:

۸. قوت به خوناب جگر می خوریم روزی ما در دهن ازدهاست (۱۵۷)

۹. حاصل ما را دگران می برند زحمت ما زحمت بی مدعاست (۱۵۷)

دومین فرآیندی که در جدول فراوانی دارد، فرآیند مادی است. تمام کنشگران این فرآیند، از گروه رعیت هستند. فرآیندهای رفتاری این بخش نیز مشتمل بر دیده‌ها و شنیده‌های رعیت است و به دلیل اینکه رعیت جز ناسزا و تلخی از ایام نمی‌بیند و نمی‌شنود، این فرآیندها نیز منفی ارزیابی شده‌اند:

۱۰. در عوض رنج و سزای عمل آنچه که رعیت شنود، ناسزاست (۱۵۸)

فرآیندهای ذهنی نیز، مشتمل بر «خواست رعیت» و «آگاهی رعیت» هستند. پروین نسبت به آگاهی رعیت، دیدگاهی منفی دارد. در مناظره اشک یتیم نوعی انتقاد به رعیت، به دلیل ناآگاهی رعیت انجام گرفته است (شروع مناظره اشک یتیم با این ناآگاهی است و مردم بدون در نظر گرفتن ستم پادشاه، بی‌درنگ پس از ورود او فریاد شوق سر می‌دهند). مشارکت‌کننده‌ای که درباره تاج پادشاه پرسش می‌کند و بی‌خبر است، «طفل یتیم» است. مشارکت‌کننده‌ای که اظهار ناآگاهی می‌کند، «رعیت» است:

۱۱. آن یک جواب داد چه دانیم ما که چیست پیداست آنقدر که متاعی گرانبهاست

جدول ۴: بررسی موضع‌گیری مشارکین دیگر در مقابل رعیت

نوع فرآیند	مادی	رابطه ای	ذهنی
فراوانی	۱۴	۷	۱
درصد فراوانی	۶۳,۶٪	۳۱٪	۴,۴٪

جدول بالا، نتیجه فرآیندهای کنشگران دیگر نسبت به رعیت است. بیشترین فراوانی فرآیند در جدول بالا متعلق به فرآیند مادی است. این فرآیند، همان‌گونه که اشاره شد، بر روی کنشگر تأکید دارد. کنشگران این فرآیندها طیب، پادشاه، کسان کدخدا و دزد هستند که در بسیاری از بندها محذوف هستند:

۱۲. نبض تهی دست نگیرد طیب درد فقیر، ای پسرک، بی دواست (۱۵۹)

۱۳. دزدم لحاف برد و شبان گاو پس نداد دیگر به کشور تو، امان و پناه نیست (۲۰۰)

این نوع گفتمان تمام مردم را به عنوان گروه فرادست، در مقابل رعیت به عنوان گروه فرودست قرار می دهد. با توجه به جدول بخش پیش و جدول این بخش (قرار دادن ۱۰ فرآیند مادی متعلق به رعیت، در مقابل ۱۴ فرآیند مادی متعلق به دیگران) می توان نتیجه گرفت رعیت همواره رفتار و زندگی وابسته به رفتار و زندگی دیگران (طبقات فرادست) است. در این دیدگاه، پادشاه به رعیت خیانت می کند و به دلیل نابسامانی موجود در زمان استبداد، تمام گروه های اجتماع می توانند در نقش فرادست رعیت قرار بگیرند. همچنین باید توجه داشت، مشارکت کننده متأثر از کنش تمام فرآیندهای بالا رعیت است. به این معنا که از بالادست ترین عضو اجتماع که پادشاه است تا فرودست ترین آن ها یعنی دزدان، قادر به اعمال قدرت بر روی رعیت هستند. مشارکت کننده مهمی که در این بخش وجود دارد، برزگر است و متأثر از کنش های اجتماع قرار می گیرد. اهمیت این مشارکت کننده به دلیل نوع ویژه نظام زمین داری در دوره قاجار و پهلوی است. در دوران قاجار، مالیات ارضی گرفته می شد و این گونه گرفتن مالیات به سه روش انجام می شد: «۱- با مساحی کردن (به طور کلی، هیچ مقرراتی برای مساحی کردن املاک مزروعی کشور وجود نداشت). ۲- اخذ مالیات به صورت سهمی از محصول ۳- تعیین مالیات به طور یک جا و یک کاسه.» (Lambton, 1912, p. 118) این نوع مالیات کمابیش در دوره پهلوی نیز ادامه داشت. همچنین، فرآیند رابطه ای در این بخش، نیز وظیفه توصیف رفتار دیگران در مقابل رعیت را به عهده دارد. فرآیند ذهنی این بخش شامل یک فرآیند است که از زبان مشارک قاضی و در اندرزگویی به پسرش گفته می شود و خواست قاضی از رعیت را نشان می دهد:

۱۴. حرف ظالم هرچه گوید می پذیر هرچه از مظلوم می خواهی بگیر

جدول ۵: بررسی گفتمان قاضی

نوع فرآیند	مادی	رابطه ای	کلامی	ذهنی	رفتاری
فراوانی	۵۰	۱۵	۱۴	۸	۳
درصد فراوانی	۵۵,۵٪	۱۶,۶٪	۱۵,۵٪	۸,۸٪	۳,۳٪

فرآیند مادی در جدول بالا بیشترین فراوانی را دارد. با توجه به اینکه کنشگر تمام این فرآیندها قاضی است؛ نقش قاضی کنش بیشتری نسبت به نقش های دیگر اجتماع دارد. کنش های قاضی در مناظره ها حتی از پادشاه هم بیشتر است. انتقاد از قاضی به دلیل ناعدالتی ها و نابرابری های اجتماعی در دوره استبداد انجام گرفته است. به همین دلیل پروین، رفتار ناعدالانه قاضیان در اجرای حد و قانونها را مورد نقد قرار می دهد:

۱۵. دست من بستی برای یک گلیم خودگرفتی خانه از دست یتیم (۸۴)

۱۶. حق بر آنکس ده که می دانی غنی است گر سراپا حق بود مفلس دنی است (۵۰)

هدف این فرآیندها، کاشانه‌ها، مال رعیت و موارد مشابه است. در نتیجه در این بخش نیز، مشارکت‌کننده اصلی تأثیرپذیرفته از کنش‌های بالا رعیت است که نشان می‌دهد، کنش قضات نیز مانند دیگر مشارکین، با اعمال سلطه بر روی رعیت همراه است و توزیع ارزش‌گذاری گفتمان قاضی منفی است. فرآیندهای مادی این بخش علاوه بر اعمال سلطه بر روی رعیت، اشاره به دزدی و رشوه گرفتن قضات دارد:

۱۷. دزد جاهل گر یکی ابریق برد دزد عارف دفتر تحقیق برد

فرآیندهای رابطه‌ای نیز مانند موارد اشاره‌شده، رفتار ناعادلانه قاضی با همه جامعه را توصیف می‌کند:

۱۸. دزدی پیدا و پنهان کار توست مال دزدی، جمله در همیان توست (۸۴)

فرآیند سومی که در جدول فراوانی دارد، فرآیند کلامی است، گوینده بیشتر فرآیندهای کلامی، قاضی است. در مواقعی که گیرنده فرآیند کلامی مجرم است، قاضی در حال اندرزگویی به مجرم است و مجرم در حال گوشزد کردن اشتباه‌های قاضی. در حقیقت، مجرم در مناظره‌های پروین با آنچه در واقعیت اجتماع قرار دارد، متفاوت است. مجرم‌ها در مناظره «دزد و قاضی» و «محتسب و مست» بیشتر نقش آگاه کردن اجتماع را به عهده دارند. همچنین، پروین با قرار دادن مجرم‌ها در مقابل پایه‌های قدرت حکومت، هر دو را مجرم می‌نامد، اما مجرم اجتماعی از روی نیاز دست به دزدی و موارد مشابه می‌زند:

۱۹. حاجت ار ما از راه راست برد دیو قاضی را به جا خواست برد

جدول ۶: بررسی گفتمان موضع‌گیری مردم در مقابل قاضی

نوع فرآیند	مادی	رابطه‌ای	ذهنی	کلامی
فراوانی	۱۰	۴	۱	۱
درصد فراوانی	۶۲.۵٪	۲۵٪	۶.۲٪	۶.۲٪

فرآیند مادی بیشترین فراوانی را در جدول دارد. مشارکت‌کننده بهره‌مند از کنش‌های بالا قاضی است و این نشان می‌دهد مردم کاری را به سود قاضی انجام می‌دهند. کنشگران این فرآیندها از طبقه‌های گوناگون مردم است و هدف پنج مورد از فرآیندهای بالا مربوط به رشوه قاضی‌ها است:

۲۰. زر دگر نهاد مرد کم فروش زیر مسند تا شود قاضی خموش^۱ (۴۹)

۲۱. کس نمی آورد دیگر نامه ای بره ای، قندی، خروسی، جامه‌ای (۴۹)

در نتیجه رفتار مردم نسبت به قاضیان نیز منفی است. رشوه دادن و رشوه گرفتن در این دوره بسیار رایج بوده است و تا اندازه‌ای برای صاحبان قدرت اهمیت داشته که اگر فقیری در اثر ناتوانی مالی قادر به پرداختش نمی‌شد، او را مجرم می‌خواندند. مانند بند زیر که از زبان فرزند قاضی به قاضی آمده است:

۲۲. چونکه زر می خواستی و زر نداشت گفته‌های او اثر دیگر نداشت

۲۳. خیره سر می خواندی و دیوانه‌اش می فرستادی به زندانخانه‌اش

جدول ۷: بررسی گفتمان پاسبان حکومتی

نوع فرآیند	کلامی	رفتاری	مادی
فراوانی	۹	۳	۲
درصد فراوانی	٪۶۴	٪۲۱	٪۱۴,۲

پاسبان دولتی در مناظره‌های پروین، کمتر مورد توجه قرار گرفته است، با این وجود در تمام مواردی که از پاسبان حکومتی سخن می‌گوید، با دیدی منفی از پاسبان سخن می‌گوید. بیشترین فرآیند مورد استفاده در این بخش کلامی است^۲ که شامل دو نوع گفته می‌شود:

نخست اینکه گفته‌هایی که دربردارنده درخواست رشوه از مجرم است:

۲۴. گفت: دیناری بده پنهان و خود را وا رهان گفت: کار شرع کار درهم و دینار نیست

(۲۰۸)

دوم آنکه، گفته‌هایی که از مجرم بازخواست می‌کند و او را به عدالت خانه و موارد مشابه ارجاع می‌دهد:

۲۵. گفت: نزدیک است والی را سرای، آن‌جا شویم گفت: والی از کجا در خانه خمار نیست

در حقیقت پاسبان دولتی کنشی انجام نمی‌دهد؛ بلکه باید با بازخواست و ارجاع مجرمین به قاضی و موارد مشابه موجب ایجاد عدالت شود، اما در مناظرات پروین بیشتر چهره‌ای رشوه‌گیر و

^۱ این بندها به زمانی مربوط می‌شود که قاضی به دلیل بیماری در خانه بستری شده است.

^۲ هرچند فرآیندهای مشارکت‌کننده‌های دیگر نیز حاوی فرآیندهای کلامی است، آنچه در این میان اهمیت دارد، تأکید شاعر بر روی فرآیند کلامی است.

یاوه گویانه دارد. نکته دیگری که در این بخش اهمیت دارد و در بخش قاضی به آن اشاره شد، نوع گفتمان مجرم‌ها است. مجرم‌ها نیز کنش زیادی در مناظره‌ها ندارند و بیشتر فرآیندهایشان کلامی است. در واقع، پروین با قرار دادن مجرم‌ها در جایگاه اصلاح‌گران اجتماعی و قرار دادن هم‌دستان حکومت در جایگاه تبهکاران و مجرم‌های راستین، نوعی تقابل ایجاد می‌کند و حاکمان را سرزنش می‌کند.

جدول ۷: گفتمان مجرم اجتماعی

نوع فرآیند	کلامی	مادی	رابطه ای	رفتاری
فراوانی	۱۰	۵	۱	۱
درصد فراوانی	٪۵۸.۸	٪۲۹.۹	٪۵.۸	٪۴.۸

در بخش مجرم اجتماعی، بیشتر فرآیندها کلامی است و به صورت اعتراض علیه حاکمان دولتی انجام گرفته‌است. موضوع مهم و قابل بررسی در این بخش، استفاده وارونه از مشارکت‌کننده‌ها است. مشارکت‌کننده‌ها دزد با اینکه از نظر اجتماعی مورد تأیید نیست اما چهره‌ای مثبت‌تر از مشارکت‌کننده‌هایی که به ظاهر وظیفه ایجاد نظم و عدالت را در جامعه دارند، دارد. باید توجه داشت مشارکت‌کننده‌های مجرم اجتماعی به هیچ عنوان مورد تأیید پروین نیست؛ اما این مشارکت‌کننده معمولاً در جایگاه نکوهشگر اجتماعی قرار می‌گیرد. این مشارکت‌کننده، معمولاً نقش آگاهی بخشی به اجتماع را به عهده دارد، به همین سبب، از دیدگاه حاکمیت مجرم شناخته می‌شود. مشارکین فرآیندهای مادی این بخش در سه مورد «دزدان» و در دو مورد دیگر «حرص» و «حاجت» هستند. مانند:

۲۶. حاجت ار ما از راه راست برد دیو قاضی را به جا خواست برد

در بند بالا مشارک مسلط بر روی دزدان «حاجت» و مشارک مسلط بر روی قاضی «دیو» است.

۴. ۱. ۲. گفتمان شرایط اجتماعی

در میان بندهای مناظره، ۹ بند به بندهایی اختصاص دارد که شرایط اجتماعی را توصیف می‌کند و به دلیل توصیفی بودن این فرآیندها ۱۰۰٪ فرآیندهای این بخش رابطه‌ای است. بندهای مربوط به اجتماع، علاوه بر ستم و ظلم حکام و بی عدالتی موجود در جامعه از خشک‌سالی سخن می‌گوید:

۲۷. خرمن امساله ما را که سوخت از چه درین دهکده قحط غلاست

دلیل توصیف خشک‌سالی در اجتماع، خشک‌سالی معروف قرن نوزدهم در ایران است که به دلیل جنگ جهانی اتفاق افتاد، در آغاز قرن نوزدهم در ایران قحطی بزرگی رخ داد که فراز آن در سال‌های ۱۹۱۹ بود. «قحطی ۹۱۹-۱۹۱۷ بزرگترین فاجعه در تاریخ ایران و بسیار فراتر از تهاجم مغول در قرن سیزدهم میلادی است.» (Majd, 2008, p. 31). در این دوره گزارش‌ها نشان می‌دهد، کمبود مواد غذایی به ویژه گندم و نان، سراسر ایران را گرفته بود. این امر سبب پیدایی رنج و فقر گسترده‌ای شد و موجب شده بود، قیمت آذوقه‌ها به بالاترین سطح خود در چند سال اخیر برسد و کمبود غله و میوه به حالت هشدار درآید (Majd, 2008, p. 37).

۴.۱.۳. بررسی نام‌دهی‌های موجود در مناظره‌ها

یکی از روش‌های اعمال قدرت و تحمیل ایدئولوژی نام‌دهی است. «انتخاب و کاربرد نام برای افراد، اشیاء و فعالیت‌ها منعکس‌کننده دیدگاه خاصی است که می‌تواند هم بار منفی داشته باشد هم مثبت.» (Yar Mohammadi, 2012, p. 161) فرکلاف اسم‌سازی یا نام‌دهی را فرآیند تبدیل به صورت اسم معرفی می‌کند (اسامی ممکن است مرکب باشند). زمانی شکل دستوری یک جمله به صورت اسم کاهش می‌یابد که برخی از معناهای موجود در جمله در اسم نباشد (مانند زمان‌بندی) (Fairclough, 1995, p. 190). همچنین برای تحلیل بهتر مناظره‌ها در بخش توصیف، بررسی نام‌گذاری‌های مربوط به هر مشارکت‌کننده از اهمیت بسیاری برخوردار است. نام‌هایی که پروین برای مشارکین گوناگون بر می‌گزینند، به تحلیل ایدئولوژی سیاسی - اجتماعی متن بسیار کمک می‌کند.

پادشاه: در پنج مورد از نام‌دهی‌هایی که در مورد پادشاهان آمده، از صفت‌های مزدور، یغماگران، رهن، مرده و کجروان استفاده شده‌است که به آوردن چند بیت از آن‌ها بسنده می‌کنیم:

۲۸. ویرانه شد ز ظلم تو هر مسکن و دهی
 یغماگران چون تو کسی پادشاه نیست (۲۰۰)
۲۹. مزدور خفته را ندهد مزد، هیچکس
 میدان همت است جهان، خوابگاه نیست (۲۰۰)
۳۰. آن پارسا که ده خرد و ملک رهن است
 آن پادشا که مال رعیت خورد، گداست (۱۸۳)

صفت «یغماگران» و «رهن» نشان‌دهنده همان دیدگاه استثمار رعیت است. در این دوره، پادشاه با استفاده از گرفتن مالیات سنگین از رعیت، به نوعی موجب یغماگری و نارضایتی آن‌ها می‌شد. «تا پیش از مشروطه، مالیات غیر مستقیمی در ایران دریافت نمی‌شد، اما در پی کسر بودجه و افزایش هزینه‌های دولتی نسبت به درآمدها، در این دوره، مالیات‌های غیر مستقیم» از مردم گرفته می‌شد و

«پس از آن، مالیات غیر مستقیم و مستقیم توأمان تبدیل به یکی از منابع اصلی درآمدی دولت شد.» در دوره پهلوی نیز این مالیات‌ها از منبع‌های مهم درآمد دولت به شمار می‌آمد. (Shirin bakhsh, 2017, p. 156) با توجه به بافت متن، پروین تلاش می‌کند تا با استفاده از داستان پیر زن و قباد، به طور غیر مستقیم، مردم را متوجه سلطه‌گری و بهره‌جویی شاهان کند. صفت دیگری که استفاده می‌کند، صفت «مزدور» و «مرد» است. این دو صفت در پیوند با چیرگی غریبان بر شاهان کشور است. در بقیه موارد پروین از استعاره برای شرح بهتر مفاهیم ذهنی خود بهره می‌برد. به همین منظور، از استعاره‌های «صید گرگ آرز» و «گرگ» بهره گرفته شده است:

۳۱. مردی از آن زمان که شدی **صید گرگ آرز** از بهر مرده، حاجت تخت و کلاه نیست (۲۰۰)

رعیت: در نام‌گذاری‌های بخش رعیت، عمدتاً نام‌هایی است که به بدبختی و معیشت سخت رعیت اشاره دارد. به همین علت این نام‌گذاری‌ها مثبت انتخاب نشده است. نامیدن رعیت به عنوان گله در مقابل پادشاه به عنوان گرگی که پوستین چوپانی پوشیده است، نشانگر همان عدم اطلاع و ناآگاهی رعیت از ستم وارده است:

۳۲. ما را به رخت و چوب شبانی فریفته است این گرگ سالهاست که با **گله** آشناست (۱۸۳)
قاضی: نام‌هایی که به قضات نسبت داده می‌شود، بیشتر در پیوند با ریاکاری و دزدی از مردم است. مانند: منافق، دزد دین، دزد عارف و گندم‌نمای جو فروش:

۳۳. می‌زنم گر من ره خلق ای رفیق در ره شرعی تو **قطاع الطريق** (۸۴)

۳۴. دیگر ای **گندم‌نمای جو فروش** با لباس عجب، عیب خود می‌پوش (۸۴)

۲.۴. تحلیل مناظرات پروین در مرحله تفسیر و توصیف

مرحله تفسیر گفتمان بر پایه الگوی فرکلاف، به بررسی روابط میان فرآیندهایی می‌پردازد که گفتمان مورد نظر را تولید می‌کند و همچنین تأثیر انتخاب‌های دستوری و واژگان را مورد بررسی قرار می‌دهد. سطح تبیین که آخرین مرحله از مرحله‌های سه‌گانه فرکلاف را تشکیل می‌دهد، به ارتباط میان ویژگی‌های ساختاری متن با بافت اجتماع می‌پردازد. «هدف از مرحله تبیین، توصیف گفتمان به عنوان بخشی از یک فرآیند اجتماعی است؛ تبیین گفتمان را به عنوان کنش اجتماعی توصیف می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه ساختارهای اجتماعی، گفتمان را تعیین می‌بخشند؛ همچنین تبیین نشان می‌دهد که گفتمان‌ها چه تأثیرات بازتولیدی می‌توانند بر آن ساختارها بگذارند، تأثیراتی که منجر به حفظ یا تغییر آن ساختارها می‌شوند.» (Fairclough, 1995, p. 245) با توجه به اینکه در این مقاله بیشتر تأکید بر نکته‌های دستوری (بررسی فعل‌ها و نام‌گذاری)

شده است، در این بخش نیز به ارتباط میان نام گذاری‌ها و فرآیندها با ایدئولوژی و قدرت‌های متن می‌پردازیم:

در مناظره‌های پروین، نمی‌توان یک قدرت برتر را که بر کل اجتماع تسلط دارد، معرفی کرد؛ بلکه قدرت برتر در مناظره‌ها، تمام حاکمیت است که در مقابل رعیت قرار می‌گیرد. حاکمیت در دیدگاه پروین چند رکن دارد که پادشاه در بالاترین مرتبه آن قرار دارد و تمام رنج و سختی رعیت به دلیل بی‌کفایتی پادشاه است و رعیت متأثر از کنش‌های پادشاه قرار می‌گیرد.

هرچند کنش‌های پادشاه نسبت به مشارکین دیگر کمتر است اما از مجموع بندهای انتخاب شده، به روشنی آشکار می‌شود که دایره قدرت پادشاه علاوه بر مال رعیت (مانند بندهای «سنگینی خراج به ما عرصه تنگ کرد»، «از چه شهان ملک ستانی کنند»، «آن پارسا که ده خرد و ملک»، «آن پادشا که مال رعیت خورد»، «جان رعیت (مانند): «لاشه خوراند»، «خون بسی پیرزان خورده است») را نیز شامل می‌شود. در نتیجه، قدرت و تسلط پادشاه (مانند مشارکین دیگر حکومتی) فقط بر روی رعیت است. رعیت فرودست‌ترین عضو اجتماع است که حکومت و در رأس آن پادشاه، با گرفتن مالیات و غارت می‌توانند، بر او چیره یافته و قدرت داشته باشند. به همین سبب، نام‌هایی که به پادشاه نسبت داده می‌شود «بغماگران، رهن، گرگ و [موارد مشابه...]» است. همچنین در بند «سنگینی خراج به ما عرصه تنگ کرد» به وضوح به فشار بیش از حد مالیات بر روی رعیت اشاره می‌کند. باید توجه داشت که قرن نوزدهم در ایران حدود ۹ میلیون نفر بود که بیش از نیمی اهمیت دارد. «در آغاز قرن نوزدهم میلادی جمعیت ایران حدود ۹ میلیون نفر بود که بیش از نیمی از آن کشاورز و در حکم عمده‌ترین نیروهای تولیدی کشور به حساب می‌آمدند. از این جمعیت به جز بخش کوچک خرده مالک بقیه فاقد زمین بودند. کشاورزان از پنج عامل: زمین، آب، گاو، نیروی کار، غالباً تنها نیروی کار را در اختیار داشتند، که این یک پنجم سهم نیز بعضاً دچار آفات مختلف می‌گردید، از جمله مالیات. در زمان فتحعلی شاه کشاورزان باید ۱۰٪ محصول را به عنوان مالیات می‌پرداختند. اما شاه آن را دو برابر ساخت که در عمل به دلیل عدم وجود ماموران صالح و سالم، عملاً مالیات اخذشده به بیست و پنج تا سی درصد می‌رسید.» (Rahmahi, 2013, p. 165). این نوع مالیات کمابیش تا پایان دوره قاجار ادامه داشت. به همین دلیل، مشارک رعیت در یکی از مهمترین مناظرات پروین، «برزگر» انتخاب شده است. ایدئولوژی ویژه‌ای که در این دوره موجب تثبیت قدرت پادشاه به عنوان رأس حکومت می‌شود، ایدئولوژی مذهبی است. پادشاه به وسیله تظاهر به تشریح موجب تثبیت قدرت می‌شد. این موارد به خوبی از نام گذاری «پارسا» و «حامی شرع و دین» برای پادشاه پیداست:

۳۵. خون بسی پیرزنان خورده است آنکه به چشم من تو **پاراساست**

۳۶. آنکه سحر **حامی شرع** است و دین اشک یتیمان گه شب غذاست

قدرت دوم در مناظرات که بعد از پادشاه قرار می‌گیرد، قاضی است. اعمال قدرت پادشاهان معمولاً از جانب قضات صورت می‌گیرد و در مناظره‌ها بیشترین کنش متعلق به قضات است. همان‌گونه که اشاره شد، در این دوره محاکم عدلیه فاسدترین و ناکارآمدترین بخش اداری ایرانیان است. «قضات، و کلا، منشیان، دستیاران و مسئولان ثبت، همگی فاسد بودند. میزان موفقیت هر کس در استیفای حشش به میزان پول و نفوذ وی بستگی داشت.» (Foolr, 2011, p. 58). قاضی کنشگر اصلی مناظرات پروین است. زیرا اعمال قدرت، ایجاد عدالت و محکوم کردن افراد از جانب قضات صورت می‌گیرد. قاضی با جانب‌داری از ثروتمندان و دریافت رشوه عملاً موجب تباهی رعیت می‌شود. رشوه دادن فقط منحصر به قاضی‌ها نبود، بلکه پاسبان حکومتی نیز به این صفت شهرت داشت. («گفت دیناری بده پنهان و خود را وا رهان»، «گفت از بهر غرامت جامه ات بیرون کنم») «به وضوح و روشنی دریافته می‌شود که در ابعاد گوناگون و به دلایل متعدد، رشوه، پیشکش و انواع آن رسوخ و رواج کاملی در ارکان و شئون حکومت، جامعه و دست اندرکاران آن از شاه و اطرافیان و زیردستان او تا حکام ولایات و ابواب جمعی آنها و... داشته است.» (Rahmani et al., 2013). در نظام سیاسی - اجتماعی مناظره‌های هر فردی به میزان قدرتی که دارد، می‌تواند رشوه بگیرد. قاضی به میزان قدرتش بدنه‌های زر، طاقه کشمیری و موارد مشابه رشوه می‌گیرد و پاسبان حکومتی به دلیل قدرت کمتر به جامه‌های پوسیده مجرم نیز خرسند است. قدرت سومی که در مقابل رعیت قرار می‌گیرد، پاسبان حکومتی است. مشارکت‌کننده متأثر از کنش‌های پاسبان حکومتی، مجرم‌های اجتماعی هستند که در مناظره‌های پروین، گناهشان را در مقابل گناه حکام ناچیز می‌شمارد. در حقیقت، در مناظره‌های پروین، مجرم اصلی حکومت است، در حالی که پاسبان حکومتی مجرمین اصلی را نمی‌بیند و مورد بازخواست قرار نمی‌دهند. («شحنه ما را دید قاضی را ندید») پاسبان حکومتی نسبت به دو رکن دیگر قدرت کمتری دارد و با ارجاع افراد به عدالت‌خانه‌ها اعمال قدرت می‌کند.

۵. نتیجه‌گیری

در این مقاله، هفت مناظره پروین اعتصامی با الگوی سه گانه فرکلاف، مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌است. تأکید اصلی مقاله بر روی افعال مناظره‌ها و تحلیل آنها به وسیله فرآیندهای هلیدی و نام‌دهی‌های موجود در متن است (هرچند، در بعضی موارد، ضمایر و موارد مشابه نیز مورد بررسی

قرار گرفته است.) آنچه از تحلیل مناظره‌ها به دست آمد، دربردارنده این نکته است که زبان مناظره‌های پروین به خوبی بازنمایاننده بافت اجتماعی دوران زندگی پروین است. یافته‌های به دست آمده از این بررسی و تحلیل به شرح زیر است:

یکم- در مناظره‌های پروین، بسیاری از شرایط اجتماعی به واسطه زبان و ساختار کلامی، بازنمایی شده است که به شرح زیر است:

(الف) فشار مالیاتی: بررسی بندهای مناظره به سلطه مشارکین حکومتی بر مال و دست‌رنج رعیت اشاره دارد. در این دوره مالیاتی که از رعیت گرفته می‌شد، بسیار بالا بود. بیشترین مالیاتی نیز که از رعیت گرفته می‌شد، مربوط به مالیات کشاورزان است که این موضوع به خوبی از مناظره «صاعقه ما ستم اغنیاست» پیداست.

(ب) قحطی: فرآیندهای رابطه‌ای به توصیف شرایط اجتماعی از جمله قحطی در اجتماع اشاره دارد. قحطی در این سال‌ها به دلیل جنگ جهانی اول به وجود آمده بود و آذوقه از دسترس مردم خارج شده بود. این قحطی در تاریخ ایران بسیار اهمیت دارد که قربانیان آن از حمله مغول نیز بیشتر است.

(ج) فساد قضات: بررسی نام‌دهی‌ها و فرآیندهای مادی مناظرات نشان از پایداری حقوق رعیت به واسطه گرفتن رشوه توسط قاضی دارد. به همین دلیل، بیشترین کنش در مناظره‌های متعلق به مشارک قاضی است.

دوم- بررسی فرآیندهای گفتاری مربوط به مشارک مجرم اجتماعی، نشان می‌دهد، مصلحان اجتماعی از نظر حاکمیت مجرم هستند. به همین سبب، گفته‌های مصلحین اجتماعی حاوی پند و اندرز و بیان حقایق اجتماعی (از جمله تضييع حقوق افراد، رشوه گرفتن و موارد مشابه) است.

سوم- بررسی فرآیندهای ذهنی به کاررفته در مورد رعیت، نشان می‌دهد، قدرت پادشاه بر روی رعیت به دلیل ناآگاهی و بی‌خبری رعیت از ستم حکومت است.

چهارم- قدرت برتر در مناظرات متعلق به حکومت و افراد وابسته به حکومت است. بررسی نام‌دهی‌های مناظرات، دلیل این نوع قدرت را (که از آن می‌توان با نام سلطه یاد کرد.) ایدئولوژی‌های مذهبی می‌داند. در حقیقت، پادشاه با معرفی خود به عنوان پارسا و حامی شرع و دین، بر جان و مال مردم تسلط دارد.

فهرست منابع

- پالتریج، برایان (۱۳۹۵). *درآمدی بر تحلیل گفتمان*. ترجمه طاهره همتی. تهران: نویسه پارسی.
- حسینی کازرونی، احمد (۱۳۸۹). «سبک و سیاق شعر مشروطه». *تحقیقات زبان و ادب فارسی*. شماره ۲. دوره ۴. صص ۱۱۵-۱۳۶.
- خاکی، اسماعیل (۱۳۷۴). *ادبیات معاصر ایران*. تهران: اساطیر.
- رحمانی، محمد، سعید محمدخانی و مرتضی دهقان نژاد (۱۳۹۲). «درآمدی بر رشوه و پیشکش و انواع آن در عهد قاجار». *تاریخ اسلام و ایران*. دوره ۲۳. شماره ۱۷. صص ۱۲۷-۱۵۳.
- رستمی پور، سمیه و پویا غلام علی پور (۱۳۹۵). «تحلیل گفتمان انتقادی در اشعار درخت بی بر، توانا و ناتوان، بازی زندگی و آتش دل پروین اعتصامی». *کنگره بین المللی زبان و ادبیات*. ۱۵ مهر ۱۳۹۵، دانشگاه تربت حیدریه، مشهد. Retrieved from < <https://civilica.com/doc/581987> >
- سلطانی، علی اصغر (۱۳۸۴). *قدرت گفتمان و زبان*. تهران: نی.
- شرفی مقدم، آزاده و آناهیتا بردبار (۱۳۸۹). «تمایز گونه‌گی جنسیت در اشعار پروین اعتصامی». *زبان پژوهی*. شماره ۳. دوره ۲. صص ۱۲۵-۱۵۱.
- شیرین بخش، زهره، علی بیگدلی، شهرام یوسفی فر و امیر شیخ نوری (۱۳۹۶). «رابطه مالیاتی دولت و اصناف در دوره پهلوی اول: نارضایتی از مالیات صنفی». *تحقیقات تاریخ اجتماعی*. دوره ۷. شماره ۱. صص ۱۵۵-۱۸۸.
- فر کلاف، نورمن (۱۳۸۳). *تحلیل انتقادی گفتمان*. ترجمه فاطمه شایسته پیران، محمود نیستانی، محمدجواد کاشی، شعبان علی بهرام پور، رضا ذوقدار مقدم، رامین کریمیان و پیروز ایزدی. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- فقیه، نسرین و مرجان فردوسی (۱۳۹۳). «تحلیل انتقادی گفتمان صوفیانه در گلستان سعدی». *کهن نامه ادب پارسی*. سال ۵. دوره ۳. صص ۸۷-۱۲۰.
- فلور، ویلم و امین بنایی (۱۳۹۰). *نظام قضایی عصر قاجار و پهلوی*. ترجمه حسن زندیه. تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- کلانتری، عبدالحسین (۱۳۹۱). *گفتمان*. تهران: جامعه‌شناسان.
- لمبتون، آن کاترین سواين فورد (۱۳۷۵). *ایران عصر قاجار*. ترجمه سیمین فصیحی. تهران: جاوید خرد.
- مباشری، محبوبه (۱۳۸۹). «بررسی سیمای عجزه در ادب فارسی». *مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان*. دوره ۸. شماره ۳. صص ۸۶-۶۹.
- مجدد، محمدقلی (۱۳۸۷). *تحطی بزرگ*. ترجمه محمد کریمی. تهران: موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی.
- مدیر شانه چی، محسن (۱۳۸۶). «سیری در اندیشه سیاسی و اجتماعی پروین اعتصامی». *پژوهش حقوق عمومی*. سال ۹. شماره ۲۳. صص ۲۰۱-۲۲۶.

- مهاجر، مهراں و محمد نبوی (۱۳۷۶). به سوی زبان شناسی شعر: ره یافتی نقش‌گرا. تهران: مرکز. ناصری، زهره سادات، جلیل فاروقی، امین ناصری و ابراهیم محمدی (۱۳۹۴). «تحلیل گفتمان انتقادی بونصر مشکان بر اساس رویکرد فرکلاف». علم زبان. سال ۳. شماره ۴. صص ۸۵-۱۱۰.
- هلیدی، مایکل و رقیه حسن (۱۳۹۳). زبان بافت و متن. ترجمه مترجم محسن نوبخت. تهران: سیاه‌رود.
- وودز، نیکلا (۱۳۹۶). توصیف گفتمان. ترجمه سید محمد باقر برقی مدرس. تهران: نویسه پارسی.
- یارمحمدی، لطف الله (۱۳۹۱). درآمدی به گفتمان شناسی. تهران: هرمس.

References

- Faghih, N., & Ferdosi, M. (2014). Critical discourse analysis of Sufism in sa'di's Gulistan. *Classical Persian Literature*, 3(5), 87-120 [In Persian].
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.
- Fairclough, N. (2002). *Critical discourse analysis*. (F. Shayesteh Piran, M. Neyestani, M. J. Kashi, Sh. A. Bahram Pour, R. Zoghadar Moghadam, R. Karimian & P. Izadi, Trans.). Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance [In Persian].
- Floor, W. & Banan, A. (2011). *The judicial system of Gajar and Pahlavi era*. Tehran: Research Institute of Hawzah and University [In Persian].
- Fowler, R., & Banaee, A. (1994). *Language in the new: Discourse and ideology in the Press*. USA & Canada: Routledge.
- Jorgensen, M. & Phillips, J. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. (H. Jallili). Tehran: ney.
- Halliday, M., & Hassan, R. (1989). *Language, context, and text: Aspects of language in a social-semiotic perspective*. (M. Noubakht, Trans.). Tehran: Siahrood [In Persian].
- Halliday, M., & Matthiessen, C. M. (2004). *Halliday's introduction to functional Grammar*. USA: Routledge.
- Hoseini Kazerooni, A. (2010). The style constitutional poetry. *Journal of Language and Literature Research*, 2(4), 115-136 [In Persian].
- Kalantari, A. (2012). *Discourse*. Tehran: Jameh-Shenasan [In Persian].
- Khaki, E. (1995). *Contemporary Iranian literature*. Tehran: Asatir [In Persian].
- Kasravi, A. (1998). *History of the Iranian Constitutional Revolution*. Tehran.
- Lambton, A. (1912). *Qajar Persia: Eleven studies*. (S. Fasihi, Trans.). Tehran: Javid Kerad [In Persian].
- Majd, M. G. (2008). *The great famine and genocide in Persia 1917-1919*. (M. Karimi, Trans.). Tehran: Political Studies and Research Institute [In Persian].
- Mobashert, M. (2010). The image of old woman in Persian literature. *Woman's Studies Sociological and Psychological*, 8 (3), 59-86 [In Persian].
- Modir Shane Chi, M. (2007). Political and social perception in sierra sublime. *Public Law Research*, 9 (23), 201-226 [In Persian].
- Mohajer, M., & Nabavi, M. (1997). *A functional Approach*. Tehran: Markaz [In Persian].
- Naseri, Z., Farooghi, J., Naseri, A., & Mohammadi, A. (2015). Critical discourse analysis of the Bonasr moshkan's death story on the approach Fairclough. *Elm-e-Zaban*, 3(4). 85-110 [In Persian].
- Paltridge, B. (1947). *Discourse analysis: An introduction*. (T. Hemmati, Trans.). Tehran: Nevisheh Parsi [In Persian].
- Phillips, J. (2002). *Discourse analysis*. London: Sage.
- Rahmahi, M., Mohammad Khani, S., & Dehghan Nejad, M. (2013). Income on bribes in the covenant Ghajar. *History of Islam and Iran*, 23(17), 127-153 [In Persian].
- Rostami pour, S., & Golamali poor, P. (2016). Critical discourse analysis of Derakht e-Bi-bar, Tavana-va-Natavan, Bazi-Zandegi & Atash-e-Del Poems. Presented in

- International Congress on Language and Literature*, October 9, 2016, University of Torbat Heidariyeh, Mashhad. Retrieved from <<https://civilica.com/doc/581987>> [In Persian].
- Sharifi Moghadam, A., & Bordbar, A. (2014). Gender in Parvin Etesami's poems. *Journal of Language Research*, 2(3), 125-151 [In Persian].
- Shirin Bakhsh, Z. (2017). The Fiscal relationship between the government and the guilds during the first Pahlavi Era. *Tahqiqāt-e Tārikh-e Ejtemā'i*, 23(17), 155-188 [In Persian].
- Soltani, A. (2005). *Power, discourse, language*. Tehran: Ney [In Persian].
- Salehi, N. (2008). *The idea of modernity and progress in Iran*. Tehran: Tahoori.
- Woods, N. (2014). *A practical guide to discourse analysis*. (S. M. B. Borgheee Moddaress, Trans.). Tehran: Nevisseh Parsi [In Persian].
- Yar Mohammadi, L. (2012). *An introduction to discourse Analysis*. Tehran: Hermes [In Persian].

Parvin E'tesami's Debates from a Social-Political Perspective, Based on Fairclough's Paradigm

Mahboubeh Mobasheri¹
Mahya Sadat Razavi Taheri²

Received: 19/08/2019

Accepted: 22/06/2020

Article Type: Research

Abstract

Discourse puts emphasis on linguistic knowledge above the level of words, phrases, clauses and sentences that is essential for establishing a successful relation. This approach studies linguistic patterns of text and the connection between language and social and cultural contexts that the text is based on. In addition to this, discourse analysis deals with this issue that how the usage of language is affected by the way the participants in the conversation have relation with each other and it also focuses on the impact that language has on social identities and relations. In its third stage of development, discourse analysis reaches the phase of *Critical Discourse Analysis*. Critical discourse analysis is a new viewpoint towards linguistics and is applied to clarify and explain the social situation. In fact, in critical discourse analysis, it is presumed that language, grammar and context can perfectly show the social and cultural conditions of society. The belief of the analyst is that “no truth is found out of the context” (Jorgensen & Philips, 2002, p48), so what counts is “discourse” which is analyzed. Discourse indicates that context is a social matter that forms amid social relations (Paltridge, 1947, p14). From the point of Harris (1952), discourse is a relationship that is created inside a specific situation. Parvin E'tesami, a poet whose life has coincided with the monarchy of two Qajar kings and the entrance to Pahlavi's reign, has been the main focus of this article. In contrast to the importance of changes that exist in Parvin's life, her poem has been less assessed politically and socially.

We can point to Constitutionalism and the start of the First World War as the most significant incident happened in Parvin's life that led to the change in her life's stream. The Constitutional Revolution or Movement is described as a series of efforts made to oblige Mozafar al-Din Shah, the King of Qajar to sign the Constitutional Order that continued until Mohammad Ali Shah's era in order to

¹ PhD in Persian Language and Literature, Associate Professor in Department of Persian Language and Literature, Faculty Member of Al-Zahra University, Tehran, Iran (corresponding author); mobasheri@alzahra.ac.ir.

² MA in Persian Language and Literature. Alzahra University, Tehran, Iran; m.razavitaheri@student.alzahra.ac.ir

transform an autocratic government to a constitutional one. (Kasravi, 1998, p5) As stated above, the First World War also occurred in this period that brought the change of poets' attitude and style. Because of kings' incapability of running the country, in the beginning of the First World War, Iran was approximately a full colony of the western governments and just on paper was assumed as an independent country. After the start of war, although Iran had formally announced its neutrality, in reality it was converted to the battlefield of armed struggles (Salehi, 2008, p178). For a better evaluation, Fairclough's paradigm has been taken into account in this article. Norman Fairclough is one of the most famous theorists of critical discourse analysis that his three-dimensional paradigm consists of description, interpretation and explanation that thanks to its coherence and efficiency, lots of people are in favor of it. Fairclough (1995) has named his attitude "the critical study of language" and has recognized his aim as a help to enhance the conciseness of language, power and specifically the role of language in dominance of some on others. He also tries to prove that how far the language of people is from the assumptions of common sense and the fact that how these assumptions that are on the basis of common sense are ideologically formed by the power relations. In order to demonstrate cultural and social conditions of Parvin Etemadi's era clearly, in this research, seven debates of Parvin's have been examined by the method of Fairclough. In the phase of description, in Fairclough's point of view, grammar and the existing naming are evaluated. For a better understanding, in this phase, functional grammar of Halliday, with the emphasis on experiential metafunction is used. Halliday's functional approach is known by the name of "Systemic Functional Grammar". Halliday (1989) believes in the existence of formal system in language that is dependent on communicative function of language, emphasizes on functional representation, explanation of formal system of language, and in analysis of clauses by experiential metafunction. The main focus of Halliday is on the process of predicators. Processes are the controller of incidents, acts and states. Processes play the main role and the participants of that processes contain the leading elements of the process. In fact, participants of a process revolve around the process. For this reason, the main concern of this research is about the processes of predicators. In addition to this, some of grammatical features that are used for stabilization of ideology and power are assessed. Then, in the phases of interpretation and explanation, the relation between grammatical aspects and context is surveyed. Considering what is reached by analysis of these seven debates, injustice and inequality in Parvin's community have been totally reflected in discourse of her debates. In other words, in discursive structure of Parvin's debates, government is on the higher level and entirely has dominance on citizens. From Parvin's perspective, the ideology that has led to this unequal dominance is the religious ideologies and it is due to the lack of knowledge, that the participants of citizens are under the control of this dominance. This article is descriptive-analytical and is written on the basis of library resources.

Keywords: Critical discourse analysis, Fairclough, Halliday, Parvin Etemadi's debates